

Vlaams
Parlement

stuk **2495** (2013-2014) – Nr. 1
ingediend op 12 maart 2014 (2013-2014)

Voorstel van resolutie

van de dames Marijke Dillen en Katleen Martens
en de heren Wim Van Dijck, Wim Wienen, Chris Janssens
en Joris Van Hauthem

betreffende de begeleiding van hoogbegaafde leerlingen
in het leerplichtonderwijs

TOELICHTING

Uit de PISA-studies (Programme for International Student Assessment (van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling – OESO)) van 2000 en 2003 blijkt dat Vlaanderen veel investeert in de begeleiding van minderbegaafde leerlingen. Die studies tonen eveneens aan dat we in Vlaanderen nog zeer veel potentieel onbenut laten bij onze beste leerlingen. Uit metingen op verschillende (vooral lagere) scholen in Vlaanderen is gebleken dat ongeveer 15% van de leerlingen een voorsprong heeft van minstens 12 maanden in taal, rekenen of in beide. Indien zij verplicht worden het gewone curriculum te volgen, zullen die leerlingen het komende jaar dus nauwelijks iets bijleren op school. Met andere woorden, van alle leerlingen, zorgbehoevende en andere leerlingen, leren onze knapste leerlingen het allerm minst bij op onze scholen. Uit de PISA-studies blijkt ook dat de inspanningen van andere landen, die relatief meer investeren in hun beste groep leerlingen, zeker rendabel zijn. Investeren in onze beste leerlingen zijn dan ook wenselijk, als Vlaanderen tot de kopgroep wil blijven behoren.

Het Itinera Institute is een onafhankelijke denk- en doetank die wegen voor beleidshervorming naar duurzame economische groei en sociale bescherming identificeert en promoot, voor België en zijn regio's. Op 16 september 2008 publiceerde die organisatie een lijvig rapport waarin men onder andere pleit voor een systematische screening van leervoorsprong op onze scholen. Zoals hierboven al gezegd: 15% van onze leerlingen op de basisschool heeft een voorsprong van een of meer jaren op taal en/of rekenen. Dat wil zeggen dat al die kinderen het komende schooljaar een groot deel van de tijd op school in ledigheid zullen doorbrengen. Het rapport stelt dat een minderheid van die kinderen het meest gebaat is met het overslaan van een leerjaar, en dat de anderen een grote behoefte hebben aan doorgedreven differentiatie en aan groeiperingsmogelijkheden zoals kangoeroeklassen. Het Itinera Institute voert ook mogelijkheden aan om een en ander te financieren. Het rapport illustreert tevens duidelijk de voortdurende achteruitgang in de prestaties van onze sterkste leerlingen, die de verschillende ministers van Onderwijs voortdurend minimaliseren. In de zomer van 2012 gaf voornoemd instituut een rapport uit waarin het volgende vermeld staat: “Belgische scholieren presteren behoorlijk in de PISA-vergelijking maar doen het iets minder goed dan de Nederlanders. In Nederland praat men openlijk over het problematisch lage prestatieniveau in het middelbare onderwijs en wil men meer gaan differentiëren om de sterke leerlingen beter hun talenten te laten ontwikkelen. In Vlaanderen wil de minister het middelbare onderwijs dan weer meer uniform maken – iedereen samen in een soort middenschool met een differentiatie vanaf 14 jaar – wat de facto neerkomt op het afschaffen van de sterkste richtingen die traditioneel de beste studenten afleveren aan de universiteiten en hogescholen. De geplande hervorming wordt dikwijls verdedigd door te verwijzen naar de uitstekende prestaties van Finland. Finland heeft inderdaad een systeem met gemeenschappelijke jaren in het middelbare onderwijs maar dit is ook het geval in Zweden en in mindere mate in Denemarken en Duitsland. En van alle rijke landen presteert vooral Zweden op alle dimensies uitgesproken zwak. Het Finse succes is niet noodzakelijk alleen toe te schrijven aan de gemeenschappelijke componenten in de organisatie van het middelbare onderwijs. De vrije schoolkeuze is in Finland aan beperkingen onderhevig. Het debat dat ondertussen hierover gevoerd wordt, is dan ook erg essentieel.”.

Over hoogbegaafde leerlingen en hun begeleiding zijn intussen boeken volgeschreven en er zijn al duizenden (buitenlandse) studies over verschenen. In de VS werden al in 1981 budgetten vrijgemaakt voor speciale programma's om hoogbegaafde kinderen te identificeren en aan te moedigen, en om aan hun speciale behoeften op het vlak van onderwijs tegemoet te komen. Ook in de ons omringende landen is men al jaren bezig met allerlei beleidsinitiatieven. In Frankrijk werd in september 2000, op verzoek van het ministe-

rie van Onderwijs, een werkgroep opgericht die zich moest beraden over de opvang van hoogbegaafde kinderen in de Franse scholen. In Duitsland vroeg de overheid aan drie wetenschappers om de bestaande initiatieven in kaart te brengen en aanbevelingen te formuleren, zowel voor de scholen als voor de overheid. Dat resulteerde in 2001 in het rapport ‘Begabtenförderung – ein Beitrag zur Förderung von Chancengleichheit in Schulen – Orientierungsrahmen’. Ook in Wallonië gaf minister in de Franse Gemeenschapsregering voor het secundair en het bijzonder onderwijs Pierre Hazette in 1999 het startschot voor een gecoördineerde interuniversitaire actie, waardoor verschillende Waalse universiteiten de handen ineensloegen en een netwerk vormden ter ondersteuning van overheid, ouders, leerlingen en scholen. In Nederland worden al jarenlang stimulerende maatregelen genomen om hoogbegaafde kinderen te ondersteunen, wat resulteert in een groot aanbod aan verrijkingsmateriaal voor die leerlingen. Zo wordt onder meer geïnvesteerd, ook door de overheid, in het compacter maken van bestaande taal- en rekenmethodes. Door het schrappen van alle overbodige – en dus vaak vervelende – herhalingsoefeningen, kan dezelfde leerstof versneld aangeboden worden aan hoogbegaafde leerlingen. In Vlaanderen daarentegen worden al 33 jaar vragen gesteld over hoogbegaafde leerlingen, maar van enig structureel beleid inzake opvang en begeleiding is tot dusver geen sprake.

Een eenduidige oplossing om in te spelen op de behoeften van die leerlingen, is er niet. Het is dan ook niet mogelijk om aan de Vlaamse scholen op te leggen wat ze moeten doen, als ze vaststellen dat een aantal leerlingen een zeer grote schoolse voorsprong heeft. De voorbeelden in de ons omringende landen en de conclusies uit de PISA-studie tonen echter aan dat de inspanningen die men levert voor de meest begaafde leerlingen, renderen. Aangezien men altijd beweert dat onze grijze cellen de enige grondstof is waarover Vlaanderen beschikt, is het niet meer dan logisch dat ook bij ons een structureel beleid inzake opvang en begeleiding van hoogbegaafde leerlingen wordt ontwikkeld.

Hoewel men het er intussen over eens is dat hoogbegaafde leerlingen extra zorg en infrastructuur vragen, blijft de hardnekkige mythe dat het in feite om een ‘luxeprobleem’ gaat, nog steeds overeind. Nochtans kampen deze leerlingen vaak met ernstige problemen. Omdat ze 25 tot 75% van hun tijd zitten te wachten in de klas, ervaren ze hun schooltijd vaak als complete verspilling. In het lager onderwijs behalen ze goede resultaten, dikwijls zonder enige inspanning, waardoor ze niet ‘leren leren’, en gedemotiveerd dreigen te raken als blijkt dat dergelijke resultaten niet langer haalbaar zijn, zodra ze in het middelbaar of hoger onderwijs beginnen.

Leerkrachten zijn vaak ook helemaal niet op de hoogte van de problemen waarmee hoogbegaafde leerlingen worstelen, net omdat ze het probleem niet (h)erkennen. Een gericht (na)scholingsbeleid inzake hoogbegaafdheid zou een aantal hardnekkige mythes uit de wereld kunnen helpen en voor een vakkundige begeleiding kunnen zorgen.

Inzake zorg is de laatste jaren – terecht – een heel beleid uitgedokterd. Leerkrachten herkennen bepaalde problemen bij leerlingen nu sneller dan vroeger, en kunnen er dus ook sneller bij helpen. Het begrip ‘zorg’ wordt echter nog al te vaak geassocieerd met leerlingen die, om een of andere reden, niet zo goed meekunnen met de gemiddelde klas. Aan die leerlingen wordt – terecht – extra aandacht besteed, zowel door de klassenleraar als door de zorgleerkracht. Maar de leerlingen die zorg nodig hebben omdat ze voorlopen op de klas, worden niet als dusdanig (h)erkend. Voor hen worden geen structurele oplossingen aangereikt, zodat de scholen die een specifiek beleid inzake hoogbegaafdheid willen uitbouwen, vaak een beroep moeten doen op het reguliere urenpakket. ‘Zorg’ behelst evenwel voor die groep kinderen niet enkel de aanpak van problemen, maar ook en zelfs vooral de preventie, die, net als de diagnose, meestal op school zelf kan plaatsvinden.

Verschillende scholen en instanties, zoals het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO), hebben intussen al heel wat expertise opgebouwd met hoogbegaafde leerlingen. Daaruit blijkt dat die leerlingen, met relatief eenvoudige maatregelen, als dusdanig herkend en dus ook begeleid kunnen worden. Vaak echter blijft die kennis beperkt tot de eigen school of scholengemeenschap, zodat elke nieuwe school die werk wil maken van een specifiek beleid inzake hoogbegaafden, als het ware het warm water opnieuw moet uitvinden. Goedbedoelde initiatieven mislukken daarom geregeld, of ze sterven een stille dood door een tekort aan begeleiding en uitwisseling van ervaring. Een bundeling van alle beschikbare expertise zou voor heel wat scholen de drempel om een beleid voor hoogbegaafde leerlingen uit te bouwen, beduidend kunnen verlagen.

Een ander knelpunt waarmee de Vlaamse scholen geconfronteerd worden, is het gebrek aan materiaal om hoogbegaafde leerlingen te begeleiden. Geen enkele firma in Vlaanderen ontwikkelt specifiek materiaal voor die leerlingen. Het materiaal waarmee onze scholen zich vandaag noodgedwongen moeten behelpen, komt allemaal uit Nederland (vooral Plustaak en Somplex zijn in Vlaanderen bekend en worden hier veelvuldig gebruikt). Dat veroorzaakt soms problemen bij het inzetten van het materiaal: woordenschat en taalgebruik zijn soms beduidend anders en het materiaal sluit niet altijd naadloos aan bij de in Vlaanderen gebruikte methodes. Dat kan snel verholpen worden door een bundeling van expertise en door een stimulerend optreden van de Vlaamse overheid. Ze kan bijvoorbeeld de uitgeverijen aanmoedigen om de in het Vlaamse onderwijs gebruikte methodes zo te herwerken dat ze moeiteloos kunnen worden gebruikt om de leerstof in versneld tempo aan hoogbegaafde leerlingen aan te bieden.

Het ontbreken van een beleid treft vooral de talloze hoogbegaafde kinderen die niet in een welstellend gezin geboren worden. Zij kunnen namelijk geen beroep doen op de middelen van hun ouders om specialisten in te huren, om schoolmateriaal te kopen of om deel te nemen aan allerlei buitenschoolse activiteiten. In ons onderwijssysteem is de kloof tussen talent en de ontplooiing ervan zonder de minste twijfel het allergrootst bij de hoogbegaafde kinderen uit een kansarm milieu. Voor geen enkel ander kind is de impact van sociale ongelijkheid groter.

Marijke DILLEN

Katleen MARTENS

Wim VAN DIJCK

Wim WIENEN

Chris JANSSENS

Joris VAN HAUTHEM

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° artikel 8 van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, dat stelt dat de leerlingen een ononderbroken leerproces moeten kunnen doormaken;
 - 2° de beleidsnota Onderwijs en Vorming 2009-2014, waarin gelijke kansen bieden – ook aan de sterke leerlingen en studenten – tot een van de aandachtspunten behoort;
 - 3° het feit dat die gelijke kansen effectief aan alle leerlingen moeten kunnen worden gegarandeerd, aangezien ons beleid gericht is op adaptief onderwijs voor elk kind;
- overwegende dat:
 - 1° hoogbegaafdheid helemaal niet als een ‘luxeprobleem’ bestempeld kan worden;
 - 2° het ontbreken van een structureel beleid inzake de opvang en begeleiding van hoogbegaafde leerlingen in Vlaanderen, een grote sociale ongelijkheid schept;
 - 3° het percentage leerlingen dat behoefte heeft aan substantiële wijzigingen aan het curriculum, vanwege de enorme discrepantie tussen hun huidige kennisniveau en dat van de hun aangeboden leerstof, rond de 15% schommelt, waardoor een beleid voor die groep noodzakelijk is, willen we onze beste leerlingen ook de nodige mogelijkheden bieden;
 - 4° verschillende onderzoeken, voorbeelden in onze buurlanden en praktijkvoorbeelden in het Vlaamse onderwijs aantonen dat, met relatief eenvoudige maatregelen, zeer veel resultaten kunnen worden bereikt voor hoogbegaafde leerlingen;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° in het Vlaamse onderwijs een beleid te ontwikkelen om aan hoogbegaafde kinderen gelijke kansen te bieden;
 - 2° bij het uitstippelen van het beleid onder meer:
 - a) rekening te houden met de ruime expertise die de ons omringende landen al hebben opgebouwd;
 - b) de bestaande expertise in Vlaanderen, opgebouwd binnen het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek (CBO) en andere instanties, te valideren en kenbaar te maken aan de hele Vlaamse onderwijswereld, zodat leerkrachten en scholen weten waar ze terecht kunnen voor begeleiding en informatie;
 - c) de bestaande testinstrumenten te onderzoeken en op basis van de resultaten van het onderzoek een uniform testinstrument te ontwikkelen;
 - d) te onderzoeken of de methoden die in het Vlaamse onderwijs gebruikt worden, compacter kunnen worden gemaakt, naar analogie van het systeem in het Nederlandse onderwijs;
 - 3° een concreet (na)scholingsbeleid uit te werken om aan alle leerkrachten de mogelijkheden te bieden om de hoogbegaafde leerlingen in hun klassen optimaal te kunnen begeleiden;

-
- 4° het aantal uren ‘zorg’ in het basisonderwijs substantieel te verhogen, zodat ook aan de groep hoogbegaafde leerlingen aandacht kan worden besteed;
- 5° ook voor het secundair onderwijs een concreet beleid inzake zorg uit te werken waarin ook hoogbegaafde leerlingen hun plaats krijgen.

Marijke DILLEN

Katleen MARTENS

Wim VAN DIJCK

Wim WIENEN

Chris JANSSENS

Joris VAN HAUTHEM